

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบัน ประชาชนบริโภคข้อมูลข่าวสารในแต่ละวันจำนวนมาก ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหลวง ในต่างจังหวัดหรือในส่วนใดของโลกก็ตาม ผู้คนสามารถติดตามข่าวและ เหตุการณ์ผ่านสื่อมวลชน โดยที่ข้อมูลข่าวสารนั้นสามารถไปสู่สาธารณะชนได้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีช่องทางเพิ่มมากขึ้น เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต หรือการส่งข่าวสารผ่านข้อความสั้นทางโทรศัพท์มือถือ ทำให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนในโลกปัจจุบัน มีการพัฒนาไปตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ข่าวอยู่ใกล้ตัวและแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนมากยิ่งขึ้น เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมในปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง

อาชีพผู้สื่อข่าว และงานด้านสื่อสารมวลชน ในฐานะตัวกลางในการสืบเสาะ แสวงหาข้อมูล ข่าวสาร แล้วนำเสนอเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ จึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเรื่องราว ให้ความรู้ ความบันเทิง เป็นเวทีสาธารณะในการแสดงความคิดเห็นตลอดจนการรายงานสภาพความเป็นไปของสังคมเสนอแนะ ตีชมในเรื่องราวที่เกิดขึ้น การทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการของการสื่อสารมวลชน เพราะผู้สื่อข่าวเป็นด่านแรกในการคัดกรองเลือกสรรแง่มุมของข่าวจะนำเสนอ ตลอดจนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ซึ่งการนำเสนอข่าวสารนั้น ๆ จะสมบูรณ์ ถูกต้อง ครบถ้วนมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ วิจารณญาณ ตลอดจนความเชี่ยวชาญของผู้สื่อข่าวแต่ละคน โดยนอกจากจะเป็นด่านแรกที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งข่าวสารแล้ว ผู้สื่อข่าวยังมีความสำคัญในการกำหนดเนื้อหาข่าว และมาตรฐานของข่าวด้วย

ดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า วิชาชีพสื่อมวลชน โดยเฉพาะในงานหนังสือพิมพ์นั้น เป็นอาณัติกรที่มีบุคลากรที่เป็นเพศชายมาตั้งแต่เริ่มต้น นับได้ตั้งแต่โยฮัน กูเตนเบิร์ก ชาวเยอรมัน บุรุษผู้ซึ่งคิดค้นและผลิตเครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์ซึ่งเป็นผลให้งานหนังสือพิมพ์ได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายแล้ว สิ่งสะท้อนที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ ในวงการนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ระดับโลกในอดีตที่ผ่านถ้าจะถามถึงนักหนังสือพิมพ์ผู้ยิ่งใหญ่ที่เป็นสตรีเพศแล้ว แทบจะนึกกันไม่ออกว่ามี

ใครบ้าง แต่หากเป็นบุรุษเพศ มีนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องมากมาย ไม่ว่าจะเป็น โรมัส บาร์นส์ บรรณาธิการในยุคเริ่มต้นของหนังสือพิมพ์เดอะ ไทม์ ในประเทศอังกฤษ โจเซฟ พูลิตเซอร์ เจ้าของหนังสือพิมพ์ นิว ยอร์ค เวิลด์ (New York World) ผู้อุทิศตัวให้กับงานหนังสือพิมพ์และบริจาคเงินให้แก่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียในการก่อตั้งสถาบันการศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์ จุดเริ่มต้นของการมอบรางวัลพูลิตเซอร์ ซึ่งเป็นรางวัลสูงสุดในวงการสิ่งพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา หรือหากจะกล่าวถึงวงการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยนับตั้งแต่เริ่มมีหนังสือพิมพ์ บางกอกกรีกอร์เดอร์ ของหมอบรัดเลย์ หนังสือพิมพ์ Bangkok daily Advertiser และหนังสือพิมพ์ Siam Weekly Advertiser ของหมอสมิท นักคิคนักเขียนฝีมือฉกาจ อย่างเทียนวรรณ (ต.ว.ส. วัฒนโก) เรื่อยมาจนถึง ประจักษ์ของวงการหนังสือพิมพ์ อย่าง กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) นักหนังสือพิมพ์ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง โชติ แพร่พันธุ์ (ยาขอบ) มาลัย ชูพินิจ สด ฤกษ์โรหิต เรื่อยมาจนถึง อิศรา อมันตกุล ก็ล้วนเป็นบุรุษทั้งสิ้น

ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะของงานที่ต้องใช้ความรวดเร็ว คล่องตัว ประกอบกับวัฒนธรรมของคนไทยตั้งแต่อดีตได้วางกรอบหน้าที่ของผู้หญิง ไว้เป็นเพียง แม่บ้าน เลี้ยงลูก ดูแลงานในครัวเรือน ไม่ได้ส่งเสริมบทบาทของสตรีในการออกมาทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษภายนอกบ้าน ทำให้สตรีไม่มีโอกาสที่จะเข้ามาเป็นดาวเด่นของวงการหนังสือพิมพ์ในประวัติศาสตร์

จากยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ในปัจจุบันจะพบว่าบุคลากรในสาขาอาชีพนี้มีผู้หญิงให้ความสนใจและเข้ามาประกอบอาชีพเป็นผู้สื่อข่าวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เห็นได้ว่าการเป็นผู้สื่อข่าวนั้นไม่ได้เป็นอาชีพที่มีแต่เพียงผู้ชายที่ทำได้อีกต่อไป ดังข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “Access of Thai Women to Communication Education and Work in Journalism and Communication” ของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ที่พบว่าในแต่ละปีมีนักศึกษาเข้าเรียน ด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน จำนวน 12,750 คน ซึ่งในจำนวนนี้ อัตราส่วนระหว่างนักศึกษาสตรี ต่อนักศึกษาชาย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 2.6: 1 หรือมีนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชายเกือบ 3 เท่า ที่จะออกมาสู่ถนนวิชาชีพสื่อสารมวลชน และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารหนังสือพิมพ์ ในงานวิจัยเรื่อง “การขยายขอบเขตงานของผู้สื่อข่าวสตรีในวิชาชีพวารสารศาสตร์” ของ วิณา แก้วประดับ ที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลายท่านได้ระบุว่า “...โดยทั่วไปผู้หญิงจะเก่งงานด้านข่าวสายสังคม สตรี บันเทิง เด็ก เศรษฐกิจ ปัจจุบันมีนักข่าวผู้หญิงจำนวนมากถึงร้อยละ 70 และมีผู้ชายเพียงร้อยละ 30...”, “ผู้หญิงเรียนจบด้านนิเทศศาสตร์มากขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดจากใบสมัครจำนวน 200 ใบจะเป็นผู้หญิงถึง 180 ใบ...”, “มีผู้หญิงมาสมัครทำงานข่าวจำนวนมาก ประมาณร้อยละ 70-80 หรือ ปัจจุบันมีนักข่าวหญิงเพิ่มมากขึ้นในสัดส่วน หญิง 15 คน ต่อชาย 7 คน...” เป็นต้น

จากการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้าสู่วิชาชีพสื่อมวลชนมากขึ้นนั้น นับเป็นเรื่องที่ดีในแง่ของบทบาท สถานภาพความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ แต่อย่างไรก็ตามในการวิจัยที่ผ่านมา ยังพบว่าผู้สื่อข่าวสตรี ที่จะก้าวขึ้นไปสู่ระดับผู้บริหารนั้นยังมีน้อยเมื่อเทียบกับผู้บริหารที่เป็นผู้ชาย ดังผลการวิจัย ที่พบว่า ในงานสื่อสารมวลชน มีผู้บริหารองค์กร ที่เป็นสัดส่วนเพศหญิง : เพศชาย เท่ากับ 1 : 5.6 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา แก้วประดับ ที่ได้ผล จากการสอบถามผู้สื่อข่าวที่เป็นสตรี จำนวน 358 คน มีเพียง 33 คนที่ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็น ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว หัวหน้าข่าว และผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว หรือคิดเป็นร้อยละ 8.5 จากผู้สื่อข่าวสตรีทั้งหมด

ทั้งนี้ในงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่มีการวิจัยในเรื่องประวัติศาสตร์ มูลเหตุจูงใจในการประกอบอาชีพของผู้สื่อข่าวสตรีโดยตรง ซึ่งจากรายงานวิจัยเรื่อง งานวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย ได้ประมวลผลงานวิจัยสตรีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นความสำคัญไปที่สตรีกับการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ และแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสารเป็นหลัก (สุนนา อินทร์คำน้อย งานวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย: 2543)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามูลเหตุจูงใจ ทักษะต่อวิชาชีพ ความคาดหวัง ตลอดจนประวัติชีวิต แนวคิดในการทำงานและผลงานของผู้สื่อข่าวสตรี โดยมุ่งศึกษาผู้สื่อข่าวสตรีในประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากสื่อหนังสือพิมพ์นับเป็นสื่อมวลชนประเภทแรกที่เกิดขึ้นประเทศไทย และมีประวัติการต่อสู้และมีบทบาทที่สำคัญควบคู่มากับการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นลำดับ ฉะนั้นผลงานของผู้สื่อข่าวสตรีที่ทำงานในสื่อมวลชนแขนงหนังสือพิมพ์ ย่อมเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ยาวนาน และสามารถแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการเป็นผู้สื่อข่าวสตรีที่เป็นที่ยอมรับในวงการสื่อสารมวลชนของประเทศ นอกจากนี้ สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ยังเป็นองค์กรเอกชนซึ่งมีอิสระในการนำเสนอข่าวสาร วิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเต็มที่มากกว่าสื่อประเภท วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมีการควบคุมการผลิตเนื้อหาจากภาครัฐมากกว่า นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อที่มีเนื้อที่รองรับในการสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถแสดงถึงศักยภาพของผู้สื่อข่าวได้อย่างเต็มที่ มากกว่าผู้สื่อข่าวที่ทำงานในสายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่มีข้อจำกัดด้านเวลา

การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อที่จุดประเด็นและสร้างกระแสข่าวได้มาก ดังจะเห็นได้จากการที่สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์มีการผลิตรายการในลักษณะการคุยข่าวโดยนำข่าวที่หนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์ลงไป นำมาพูดคุยให้ประชาชนฟัง ทำให้ไม่สามารถประเมินศักยภาพที่แท้จริงของผู้สื่อข่าววิทยุและโทรทัศน์ได้ นอกจากนี้งานศึกษาวิจัยที่

ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องสตรีกับการสื่อสาร ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยสตรีในฐานะเป็นบุคคลคนในข่าว และการที่สตรีอยู่ในบทบาทของผู้รับสารมากกว่าการศึกษาวิจัยสตรีในฐานะเป็นผู้ส่งสาร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ผู้สื่อข่าวสตรีมีมูลเหตุจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพอย่างไร มีทัศนคติอย่างไรต่อวิชาชีพผู้สื่อข่าว และเมื่อได้เข้าสู่วิชาชีพแล้วมีบทบาทอย่างไร และมีเป้าหมายและความคาดหวังอย่างไรในการประกอบวิชาชีพผู้สื่อข่าว รวมทั้งศึกษา ประวัติชีวิตของผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโส ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนมีความก้าวหน้าเติบโตทางวิชาชีพมาจนถึงระดับหัวหน้า หรือเป็นผู้บริหารหนังสือพิมพ์นั้น มีประวัติชีวิต ภูมิหลังอย่างไร มีมูลเหตุจูงใจในการประกอบอาชีพตลอดจนมีแนวคิดในการทำงาน ทัศนคติต่อวิชาชีพ มีเป้าหมายและความคาดหวังในการประกอบอาชีพอย่างไร รวมทั้งผลงานที่ผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโสภาคภูมิใจ หรือเกียรติประวัติในการทำงานที่ส่งผลให้เป็นที่ยอมรับจากผู้ร่วมงาน ผู้บริหารตลอดจนในวงการสื่อสารมวลชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชนที่เป็นสตรีรุ่นใหม่ ๆ ที่เข้ามาทำงานในอาชีพผู้สื่อข่าวในอนาคต ตามแนวโน้มของสภาพการทำงานด้านสื่อสารมวลชนที่มีผู้สื่อข่าวสตรีเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาตลอดจนผู้สื่อข่าวสตรีที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันได้ศึกษาแบบแผนการทำงานไว้เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนางานและวิชาชีพของตน เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพต่อไป

2. ประเด็นปัญหาวิจัย

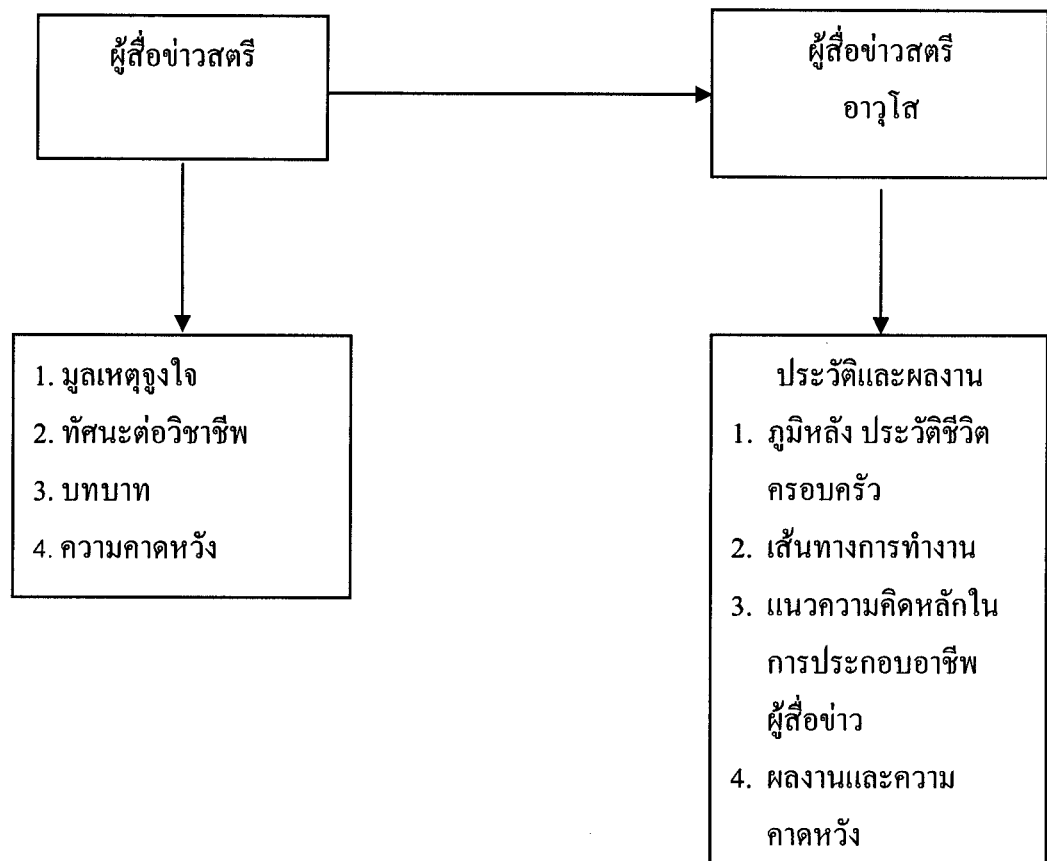
- 2.1 มูลเหตุจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของผู้สื่อข่าวสตรี เป็นอย่างไร
- 2.2 ทัศนคติต่อวิชาชีพของผู้สื่อข่าวสตรีเป็นอย่างไร
- 2.3 บทบาทของผู้สื่อข่าวสตรี เป็นอย่างไร
- 2.4 ความคาดหวังของผู้สื่อข่าวสตรี เป็นอย่างไร
- 2.5 ผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโสมีประวัติและผลงานอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษามูลเหตุจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของผู้สื่อข่าวสตรี
- 3.2 เพื่อศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพผู้สื่อข่าวของผู้สื่อข่าวสตรี
- 3.3 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สื่อข่าวสตรี
- 3.4 เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้สื่อข่าวสตรี

3.5 เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโส

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเฉพาะผู้สื่อข่าวสตรีที่สังกัดหนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาไทย ในกองบรรณาธิการข่าวประกอบด้วย หัวหน้าข่าว ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว รีไรท์เตอร์ ผู้สื่อข่าว เฉพาะในส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) และผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโสที่สังกัดหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 ผู้สื่อข่าวสตรี หมายถึง สตรีที่ทำงานข่าว ในกองบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

7.2 ผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโส หมายถึง ผู้สื่อข่าวสตรีที่มีประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไป

7.3 มุลเหตุจูงใจ หมายถึง แรงจูงใจ เหตุผลในการที่ผู้สื่อข่าวสตรีจะตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพผู้สื่อข่าว อันได้แก่ ความชอบ ลักษณะงาน บุคลิกภาพ โอกาสประสบความสำเร็จ และได้รับการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา

7.4 ทักษะต่อวิชาชีพผู้สื่อข่าว หมายถึง ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวสตรี ต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าว ได้แก่ รายได้ เกียรติยศ ความมั่นคง ความท้าทาย ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระ ความเป็นผู้นำ และได้รับการยกย่อง

7.5 บทบาท หมายถึง บทบาทหรือภาระหน้าที่ ในการทำงานและการประกอบอาชีพของผู้สื่อข่าวสตรี

7.6 ความคาดหวัง หมายถึง คาดหวังของผู้สื่อข่าวสตรีในการประกอบอาชีพในด้านการปฏิบัติหน้าและการศึกษาหาความรู้

7.7 ประวัติ หมายถึง ความเป็นมาของผู้สื่อข่าวสตรีในด้านข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ภูมิหลัง ครอบครัว การศึกษา

7.8 ผลงาน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าวสตรี ได้แก่ ผลงานข่าวที่ได้รับยกย่อง การดำรงตำแหน่งในองค์กรวิชาชีพ รวมถึงรางวัลและประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ได้ทราบถึงบทบาทและทักษะต่อวิชาชีพของผู้สื่อข่าวสตรี ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนางานวิชาชีพต่อไป

8.2 ได้ทราบถึงประวัติชีวิตและผลงานของผู้สื่อข่าวสตรีอาวุโส

8.3 เพื่อให้นักศึกษาในสาขานสื่อสารมวลชน ตลอดจนผู้สื่อข่าวในปัจจุบันได้ศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในวิชาชีพ